

IN MEMORIAM

Miep Diekmann,

Door Aart G. Broek

Zondagochtend 9 juli overleed Maria Hendrika Jozina Diekmann, ruim 92 jaar oud. Tot kort geleden woonde zij nog zelfstandig in haar Scheveningse appartement, dat uitkeek op de zee. Als Miep Diekmann is zij van bijzondere betekenis geweest in het brede veld van de jeugd- en kinderliteratuur, zowel in Nederland als op Aruba, Bonaire en Curaçao.

Op 1 oktober 1998 opende Miep Diekmann de tentoonstelling, die het Letterkundig Museum in Den Haag aan haar leven en werk wijdde. Diekmann, geboren in 1925, nam daarbij ook de royaal geïllustreerde uitgave 'Ogen in je achterhoofd' in ontvangst. De samenstellers van de tentoonstelling verzorgden ook deze publicatie en doken in het belang van deze opmerkelijke

wrouw. De publicatie over Diekmann gaat in op haar intensieve betrokkenheid bij de Antillen, haar coachen van schrijvers, adviseren van uitgeverij, promoten van de studie naar kinder- en jeugdliteratuur, vernieuwingen inzake opvoeding in het algemeen en onderwijs in het bijzonder, schrijven van boek- en filmbesprekingen, journalistieke werkzaamheden, en begeleiden van auteurs vanachter het IJzeren Gordijn in Nederland.

Niet alleen 'inhoudelijk' wist Diekmann aandacht te trekken, maar evenzeer door de wijze waarop: luidruchtig - al is dit niet op voorhand letterlijk te nemen. Het rapport dat de toekenning van de Staatsprijs voor Kinder- en Jeugdliteratuur aan Diekmann toelicht, wijst onder meer hierop: „Zij schreeuwde waar anderen goedig protesteren, zij laat niet af te waarschuwen. Waarschuwen tegen de geestelijke armoede, nivellering, commercialisering, bevoogding, verouderde ethiek, verstarring en vooral onverschilligheid.”

Keuze

Diekmann verlangde gehoord te worden en gebruikte daar uiteenlopende middelen voor: confronterende jeugdliteratuur, inventieve kinderboeken, een bezwerende serie kleuterdeeltjes én 'lekker leesvoer', inspirerende professionaliteit en integere gereserveerdheid, vlamme betogen, charmante vrouwelijkheid alsook een dreun met de vuist op tafel.

Diekmann trachtte invulling te geven aan haar adagium: wanneer jij zelf geen stelling neemt in deze wereld, zal de wereld met jou aan de haal

Signeersessie van Miep Diekmann in de toenmalige boekhandel Salas, Willemstad, 1958, met links op de foto Ron Gomes Casseres voor wie Diekmann haar boeken 'Padu is gek' en 'De boten van Brakkeput' van een opdracht voorziet.

FOTO PRIVÉCOLLECTIE R. GOMES CASSERES

gaan en je een weinig verheffende 'stelling' toewijzen. Ze dwong zichzelf en anderen bewust keuzes te maken. Ze hielp anderen keuzes te maken. Met haar jeugd- en kinderboeken leerde Diekmann jongeren om keuzes te maken. Ze leerde jongeren de mogelijkheden en beperkingen van de eigen leef- en belevingswereld te herkennen. Ze gaf aan hen een stem, of zoals zij dat ooit een Bonairiaanse jongen hoorde zeggen: „Als ze niet over je schrijven is het net of je niet bestaat.”

Het een en ander betekende voor haar onder meer het literair vakkundig aansnijden van onderwerpen die ongepast leken voor jongeren, zoals het dagelijks leven in niet-westerse samenlevingen, slavenhandel, hippiekinderen,

protestacties, anticonceptie, zelfdoding. Niet minder kenmerkend is echter het evenzo bekwaam aanbieden van houvast en nieuwe referentiepunten. Steevast waren er concrete handreikingen voor kinderen, jongeren, schrijvers, uitgeverij, opvoeders, leerkrachten, (politieke) beleidsmakers.

Curaçao

Diekmanns maatschappelijke betrokkenheid komt, dat spreekt, niet alleen voort uit haar specifieke karaktereigenschappen, maar werd evenzeer gevoed door haar omgeving, onder meer door haar opvoeding. Deze kent twee bijzonder indringende ervaringen van lange duur, waarbij haar vader Johannes M. Diekmann een doorslaggevende rol speelde.

Diekmann was lid van het Nederlandse Korps Militaire Politietroepen (KMP). Zijn werk bracht hem tussen 1935-1938 als commandant van de eilandelijke KMP-brigade op Curaçao. Hij verbleef daar met zijn vrouw en kinderen, waaronder Miep. Dit verblijf op het eiland liet niet alleen zeer tastbare sporen achter in Diekmanns werk: meer dan een dozijn jeugdboeken zijn gesitueerd op een Caribisch eiland.

Ze kwam er na de Tweede Wereldoorlog nog vele malen en coachte opkomende jeugdauteurs van Aruba en Curaçao, begeleidde de opbouw van de eilandelijke uitgeverij Charuba, en commentarieerde op eigenzinnige wijze de geweldadige 'revolte van mei '69' op Curaçao. Kortom, wat begon met een kennismaking aan de rand van haar pubertijd, resulteerde in boeken als 'De boten van Brakkeput', 'Padu is gek', 'En de groeten van Elio', 'Marlijn bij de lorredraaiers', 'De

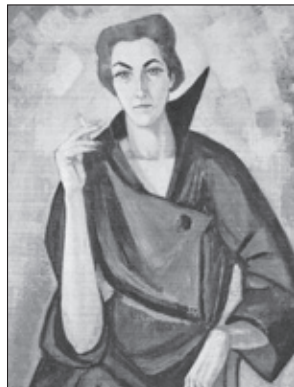
dagen van Olim' en 'Een doekje voor het bloeden'.

Ingrijpend

Juist op Curaçao en onder invloed van verschillende factoren verscherpte haar opvoeding zich. Haar vader dwong haar keuzes te leren maken. In de praktijk betekende dit 'de werkelijkheid onder ogen durven zien': niets verhullende politierapporten konden daarbij helpen. Het een en ander was confronterend en had ook fysieke consequenties.

Niet minder ingrijpend zouden de oorlogsjaren worden. Haar ouders scheidden en Miep zou ten dele bij haar vader opgroeien. Die werd echter opgepakt, als krijgsgevangene in Polen geïnterneerd, en na enige tijd weer vrijgelaten. Later werd hij verdacht van collaboratie, veroordeeld en uiteindelijk - vlak voor zijn dood in 1954 - enigmatische gerehabiliteerd. In de verwarijgende samenloop van omstandigheden bracht ook Miep in 1945 ruim vier maanden in een detentiekamp door. Mede door haar vaders lijdensweg duurde haar 'oorlog' tien jaar langer dan WOII. Het schrijven voor jongeren werkte in zekere zin 'bevrijdend': tegen de druk in je gedachten en gevoelens leren uiten. Ze debuteerde in 1947.

De ervaringen met gevangenschap stuurden Mieps inspanningen om de beperkte vrijheid achter het IJzeren Gordijn te trotseren zonder mensen in levensgevaar te brengen. Vanuit het Westen werden auteurs en uitgeverij in de socialistische Oostbloklanden geholpen met tal van vertalingen, boekpublicaties én met financiële middelen. Vanwege de schrijversbelangenorganisatie PEN International speelde Miep in de jaren zeventig en tachtig een clandestiene rol.

Portret van Miep Diekmann geschilderd door Nic Blans, olieverf op doek, 1955.

PRIVÉCOLLECTIE MIEP DIEKMANN

Omslag van 'Een doekje voor het bloeden' van Miep Diekmann, 1970, met sculptuur van de Curaçoise kunstenaar Nepomuceno.

Portret van Miep Diekmann getekend door Pien Hazenberg, onthuld door collega-schrijver Dolf Verroen, 8 juni 2014.

FOTO AART G. BROEK